הוה ליה פלגא ופלגא וספק נפשות לחקל. תימה למ"ד התרתה ספק לא שמיה התרתה גלח טעמא דספק נפשות להקל פטורין ליה מהאי טעמא דלקמן ס"ל דספיקא דאורייתא ואי לאיצטריך למ"ד שמיה התרתה היכי פטורין ליה מהאי טעמא הכא אם נמצא שיצרעל הרג הא מחייבין ליה בהכה את זה וחזר והכה את זה[א] מ"ע ג דספק הוא ובנועד שמור לו אל תומיד ויי"ל דשמיה התרתה דיודע בצירוי דיצא לידי איסור ולמי אם יוחיד או אם יכה את שמיה משום הכי שמיה התרתה אבל הכא כשזורק אבן גבי חבירו ואין יודע אי יצא לידי איסור ולמי שמיה יודע את מי יכה: **כל** קבוע **כמחצה על מחצה דמי.** מהכא נפקא לכל דוכתי דלמיתא בפ"ק דכתובות (דף טו.) ותימה לר' שמעון קבוע מנא ליה ואין לומר הכא דלמסקין[ע] בערכין (דף ז) ובהשולחין (סנהדרין דף עט.) דל' שמעון יליף מתיבת גמ[ג] אייתר ליה ואידך לו לקבוע דלמכי למנא דבי חזקיה[ד] קשה מנא ליה דכל קבוע כו' ועוד כיון דפטור ר"ש אפילו אי מכוין לא שייך שיאמר לפלוגי אי מכוין לא שייך למלרסיה כלל וי"ל דלר' שמעון[ה] כיון שיצרעל וכעני אחד ואמר לאומו שעומד שם אני מכוין לפטור מטעם קבוע מוחזק לו לכאורה גוונא כולן שיצרעל מייצין[ע]: **שור** שור שבעה בו'. מד לגופיה ושים לאתויי: **שור** האשה. [ד]לעיל (ע"א) כי יגח נגיחה למיתה נגיחה לנזקין ונזקין כתיב ביה דוקא[ה] לכך לעיל ריבוי מכור

ואכתי צרורות נינהו אמר רב מרי בריה דרב כהנא [ו] דקאזיל מיניה תניא כוותיה דשמואל ותיובתא דרב [ז]יש חייב במיתה ובכופר ויש חייב בכופר ופטור ממיתה ויש חייב במיתה ופטור מן הכופר ויש פטור מזה ומזה הא כיצד מועד בכוונה חייב במיתה ובכופר מועד שלא בכוונה חייב בכופר ופטור ממיתה תם בכוונה חייב במיתה ופטור מכופר תם שלא בכוונה פטור מזה ומזה והנזקין שלא בכוונה ר' יהודה [א]מחייב ור' שמעון פוטר מאי טעמא דרבי יהודה יליף מכופרו מה כופרו שלא בכוונה חייב אף הנזקין נמי שלא בכוונה חייב ורבי שמעון יליף מקטליה דשור מה קטליה שלא בכוונה פטור אף נזקין שלא בכוונה פטור ור' יהודה נמי נילף מקטליה דנין תשלומין מתשלומין ואין דנין תשלומין ממיתה ור' שמעון נמי נילף מכופרו דנין חיובי דשור מחיובי דשור לאפוקי כופר דחיובי דבעלים הוא: נתכוין להרוג את הבהמה והרג את האדם [וכו'] פטור: [ב]הא נתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב מתניתין דלא כר' שמעון דתניא ר' שמעון אומר אפילו נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור מ"ט דרבי שמעון דאמר קרא [ג]השור יסקל וגם בעליו יומת [ג]כמיתת בעלים כך מיתת השור מה בעלים עד דמיכוין ליה אף שור נמי עד דמיכוין ליה ובעלים גופייהו מנלן [ד]דאמר קרא [ב]וארב לו וקם עליו [ב]עד שיתכוין לו ורבנן האי וארב לו מאי עבדי ליה אמרי דבי רבי ינאי [ה]פרט לזורק אבן לגו [ו]היכי דמי אילימא דאיכא תשעה כנענים ואחד ישראל ביניהם תיפוק ליה דרובא כנענים נינהו[ה] אי נמי פלגא ופלגא ספק נפשות להקל לא צריכא דאיכא תשעה ישראלים ואחד כנעני דאע"ג דרובא ישראלים נינהו כיון דאיכא חדא כנעני ביניהו הוי ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי [ו]וספק נפשות להקל: **מתני'** [ה]שור האשה ושור היתומים שור האפוטרופוס שור המדבר שור ההקדש שור הגר שמת ואין לו יורשין הרי אלו חייבין מיתה ר' יהודה אומר שור המדבר שור ההקדש שור הגר שמת [ט] פטורין מן המיתה לפי שאין להם בעלים: **גמ'** ת"ר שור שור שבעה להביא שור האשה שור היתומים שור האפוטרופוס שור המדבר שור ההקדש שור הגר שמת ואין לו יורשין ר' יהודה אומר שור המדבר שור ההקדש שור הגר שמת ואין לו יורשין פטורין מן המיתה לפי שאין להם בעלים אמר רב הונא פוטר היה רבי יהודה אפילו נגח ולבסוף הקדיש נגח ולבסוף הפקיר ממאי מדקתני תרתי שור המדבר ושור הגר שמת ואין לו יורשין שור הגר שמת מאי ניהו דכיון דאין לו יורשין הוה ליה שור הפקר היינו שור המדבר היינו שור הגר שמת ואין לו יורשין אלא לאו הא קמשמע לן דאפילו נגח ולבסוף הקדיש נגח ולבסוף הפקיר שמע מינה [י]תניא נמי הכי יתר על כן אמר ר' יהודה אפילו נגח ולבסוף הקדיש נגח ולבסוף הפקיר פטור שנאמר [יא]והועד בבעליו והמית וגו' עד שתהא מיתה והעמדה בדין שוין כאחד וגמר דין לא בעינן והא השור יסקל גמר דין הוא אלא אימא עד שתהא מיתה והעמדה בדין וגמר דין שוין כאחד: **מתני'** [יב]שור שהוא יוצא ליסקל והקדישו בעליו אינו מוקדש שחטו בשרו אסור ואם עד שלא נגמר דינו הקדישו בעליו מוקדש ואם שחטו בשרו מותר [יג]מסרו לשומר חנם ולשואל לנושא שכר ולשוכר נכנסו תחת הבעלים מועד משלם נזק שלם ותם משלם חצי נזק: **גמ'** תנו רבנן [יד]שור שהמית עד שלא נגמר דינו מכור

תניא כוותיה דשמואל ותיובתא דרבה. **רבי יהודה מחייב ורבי שמעון פוטר.** רבי שמעון לטעמיה דסבר (שבת פא, ב) דבר שאינו מתכוון פטור, ורבי יהודה מחייב. ואף על גב דקיימא לן כרבי שמעון לענין פיטורי שבת (שבת כב, א), יש מי שאומר בהא הלכתא כרבי יהודה, דהא רבי שמעון ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה (עירובין מו, ב), ויש אומרים כיון דאמרו רבנן הלכה כרבי יהודה בעירוב (עירובין פא, ב) מכלל דלית הילכתא כוותיה במקומות אחרים. **הדרן עלך שור שנגח ד', וה'**

סה א מיי' פי"ל מהל' מקי ממון הלכה ו:
סה ב מיי' פ"י מהלכות מקי ממון הלכה ט ממב עשין סז:
סו ג ד מיי' פ"ל מהל' רוצח הלכה ג ממב לאוין קמב ועי"ש בכ"מ:
סז ה מיי' פ"י מהלכות מקי ממון הלכה ו ממב שם:
סח ו מיי' שם פי"ל הלכה ט ממב שם:
סט ז מיי' שם פ"ל הלכה ד ממב שם טוש"ע ח"מ סי' שלו סעיף ח:
ע ח מיי' שם פי"ל הלכה ט ממב שם:

מוסף רש"י

וארב לו. קבע ימיות הוא נכתוב כי יהיה שם שונא לרעהו וקם עליו (סנהדרין עט:). עד שיתכוין לו. פרט למתכוין להרוג את זה והרג את זה (כתובות טו.). פרט לזורק אבן לגו. למוך מכוונת בני אדם כנענים וישראלים, אבל שני ישראלים עומדין ומתכוין להרוג את זה והרג את זה והמתו בו ונקבל התראה ונפלה על תכיהו מייב (שם, וכעי"ז סנהדרין שם). תיפוק ליה דרובא כנענים נינהו, ואמה לי קרא, אי נמי פלגא ופלגא. אבל לי קרא, אי נמי דמיכוין קרא, דמיכוין תימי דיוקלייה, ספק נפשות. דיני נפשות, להקל. דהא והלילו העדה כתיב (כתובות טו.). למה לי קרא למפטריה, הא כיון דמתי למימר לכותים קא מתכוונת אית לך למפטריה משום דספק נפשות להקל (סנהדרין עט:). כיון דאיכא חדא כנעני ביניהו הוי ליה קבוע. ותמעינן הא קרא דאמר דמיכוין ליה אף שור נמי עד דמיכוין ליה כמחצה על מחצה דמי (כתובות טו.) ותמעינן קרא דפטור משום דהוה ליה כותי קבוע ביניהם, ולפניו מהאי קרא דכל קבוע לא פחות מלהיות נדון כמחצה על מחצה והוי ספק נפשות להקל, ומהכא נפקא לן בכל דוכתי דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי, והא ליכא למילף מיניה כותא דמי, דהא מהיכי תיתי לן, דילמא הא דפטור ליה להאי משום דספק נפשות להקל ולא משום דהמציע ליה כותא, אבל מחצה על מחצה יליפין מיניה, לאי לאו ממחצה על מחצה דמי לא הוה ליה ספק נפשות להקל, ואמאי הא פטור היכי דיצרעל ניהו ורבנן אית להו דמכוין להרוג את זה והרג את זה (סנהדרין עט:). **שנאמר והועד בבעליו והמית וגו'.** דמשמע שיהא לו בעל אחד משעת העמדה ועד שעת העמדה כדין (ע"ל יג:). שור באחד. בבעל אחד (שם). שור שהמית. את האדם ומכרו עד שלא נגמר דינו (לקמן צח:).

רבינו חננאל

[עריך]: דקאזיל מיניה מיניה. כגון שהיה מתחכך בכותל להנאתו ולא נתכוון להזיק וכגון שנפל הכותל מחיכוכו והשור עמו ונפלו על האדם.

משום דהשוה הכתוב אשה לאיש, וי"ל. כ"פ. ח. וכי יגוף שור איש [שמות כא, לה] למעוטי אשה אי לאו ריבוי דקרא. מוס' לעיל טו ע"ב ד"ה הפוס.

תורה אור השלם

1. וְאִם שׁוֹר נֹגֵף הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בְּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט
2. וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וָמֵת וְנָס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵל: דברים יט יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והמקרן שור שהזיק שלח:
(ב) תוס' ד"ה שור שהמית מיעקרן. ג"ב עי' בפ"ד מימות סו ע"ש [תוד"ה לרבות]:

גליון הש"ם

גמ' דקאזיל מיניה מיניה. לעיל יח ע"ש: **מתני' שמורין.** עיין תוספות הרא"ש פ"ד קי"ד:

מוסף תוס'

א. מי שגירש את אשתו ונישאת וילדה ספק בן ד' לראשון ספק בן ד' לאחרון, הכה זה וחזר והכה זה בשתי התראות דהויא לה כל חדא התראת ספק. רש"י מכות טו ע"ש.
ב. דלעולם קסבר שמה התראה ולא דמי להכה את זה ולא תותיר. ר"פ.
ג. דסבר ר"ש כרבי דתנתת נפש תחת נפש ממון, א"כ מהתם שמעינן עד שיתכוין לו. תוס' מכות יח ע"ש ד"ה ספקן.
ד. דדריש מכה אדם ומכה בהמה דשאינו מתכוין פטור ממיתה וממון ולא דריש ונתת נפש תחת נפש לממון, וע"כ עד שיתכוין לו נפקא ליה מוראב לו. תוס' מכות סה, וע"ש מהכ"ת ומהכ"ת. ה. יש לפרש. תוס' סנהדרין עט ע"ש ד"ה ולכל קנוט. ו. הגר שיחא. כ"ש. ז. תימא תיפוק ליה

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מכור הקדישו מוקדש שחטו בשרו מותר החזירו שומר לבית בעליו מוחזר משנגמר דינו מכרו אינו מכור הקדישו אינו מוקדש שחטו בשרו אסור החזירו שומר לבית בעליו אינו מוחזר [א]ר' יעקב אומר אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו מוחזר לימא בהא קמיפלגי דרבנן סברי אין אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך ורבי יעקב סבר אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך אמר רבה דכולי עלמא [א]אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך דא"כ נפלוג לענין חמץ בפסח אלא הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קמיפלגי דרבנן סברי [ב]אין גומרין דינו של שור אלא בפניו דאמר ליה אי אהדרתיה ניהלי הוה מערקנא ליה לאגמא השתא אתפסתיה לתוראי בידא דלא יכילנא לאשתעויי דינא בהדיה ור' יעקב סבר גומרין דינו של שור שלא בפניו דאמר ליה סוף סוף מיגמר הוו גמרי ליה לדינא מאי טעמא דרבנן [1]השור יסקל וגם בעליו יומת [ג]כמיתת הבעלים כך מיתת השור מה בעלים בפניהם אף שור בפניו ור' יעקב בשלמא בעלים בני טענה נינהו אלא שור בר טענתא הוא: [ג]מסרו לשומר חנם ולשואל כו': תנו רבנן ארבעה נכנסו תחת הבעלים ואלו הן שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר הרגו תמין נהרגין ופטורין מן הכופר מועדין נהרגין ומשלמין את הכופר וחייבין להחזיר דמי שור לבעליו חוץ משומר חנם אמרי היכי דמי אי דנטריה אפילו כולהו נמי ליפטרו ואי דלא נטריה אפילו שומר חנם ניחייב אמרי הכא במאי עסקינן [ד]דנטריה שמירה פחותה ולא נטריה שמירה מעולה שומר חנם כלתה לו שמירתו הנך לא כלתה שמירתן אמרי כמאן אי כרבי מאיר

דאמר

רש"י

מכור. הוא לרדיא: **הקדישו מוקדש.** ונפקא מיניה דאי מיתהני מיניה מעל: **מוחזר.** ואע"ג דשקלי ליה בי דינא הוי שומר פטור דהא כשהחזירו שור מעליא הוא: **אינו מוקדש.** דלאו ברשותיה דמריה קאי לאקדושיה: **אין אומרין באיסורי הנאה הרי שלך לפניך.** ונפקא מיניה לגזל חמץ ועבר עליו הפסח והחזירו אינו מוחזר: **דא"כ.** דלרבנן אין אומרין: **ניפלגו.** רבנן בחמץ בפסח ולימרו דחייב ואנן קיימא לן בהגוזל עצים (לקמן ד' צח:) דלרבנן אומר לו הרי שלך לפניך דקתני גזל חמץ ועבר עליו הפסח והחזירו וכן שור עד שלא נגמר דינו אומרין לו הרי שלך לפניך אבל משנגמר לא והא סברא לרבנן הוא דשמיעא להו וקתני דבחמץ בפסח מודו דאמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך אלא דכולי עלמא אמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך היכא דאיסורא ממילא אתא ליה כגון חמץ בפסח ולא מצי א"ל האי לאו מידי הוא אבל הכא משום הכי אמרי רבנן אינו מוחזר דאמר ליה אתפסתיה לתוראי כו' והזיקא דבידים הוא שהביאו לבי דינא. והאי דנקט אי אהדרתיה ניהליה לאו משום דחיובא דלא אהדריה הוא דא"כ בחמץ בפסח נמי לימא ליה אי אהדרתיה ניהלי הוה אכילנא ליה ועוד לר' יעקב נמי נהי דגומרים דינו של שור שלא בפניו נימא ליה אי אהדרתיה ניהלי הוה שחיטנא ליה אלא אדלא אהדריה לא מחייבי ליה רבנן דהא קמהדר ליה השתא ואמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך אלא חיוביה משום דהוליכו לב"ד בידים והכי קאמר ליה לא היה לך להוליכו לב"ד דאי הוה בידי הוה מערקנא ליה מינייהו: **סוף סוף מיגמר הוה גמרי ליה לדיניה.** הלכך הוה ליה הזיקא דממילא ולא בידים: **מה בעלים בפניהם.** כדכתיב עד עמדו לפני העדה למשפט (במדבר לה): **אי דנטריה.** שמירה מעולה: **כולהו נמי ניפטרו.** מדמי שור בר משואל דהא אנוסין הם: **שמירה פחותה.** דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה: **כלתה ליה שמירתו.** דאין עליו להתחזק בשמירתו ודי בכך ולאו פשיעה היא הלכך לגבי בעלים פטור מדמי שור דהא סגי ליה בשמירה פחותה ובעי כפרה: **והני לא כלתה שמירתן.** שחייבין היו להתחזק בשמירתו שיהא שמור לבעליו ופשיעה היא מידי דהוה אגניבה ואבידה: **כמאן אי כר"מ.** דאמר במתניתין [ע"ב] מועד לא סגי ליה בשמירה פחותה ומשום הכי נמי קתני משלמין כופר:

דאמר

תוספות

מכור. פי' בקונטרס לרדיא [א] ומשנגמר דינו אינו מכור לאסור בהנאה ואפילו ר"ת דמפרש [ג] דמחיים לא מיתסר מ"מ הרי אסור להשהותו לעבות דינו [ב] ובמהדורא אחת פרש"י מכרו מכור דאמר ליה מוכר היה לך לשוחטו כיון שידעת שהרג ואת הוא דאפסדת אנפשך ולא הוי מקח טעות [ג] וא"ת וסיפא כשנגמר דינו דקתני אינו מכור מסתמא יודע שנגח ושנגמר דינו דומיא דרישא שיודע שהרג וא"כ ליהוי מעות מתנה כמו במקדש אחותו [ד] וי"ל שאין הכל בקיאין בדין שור הנסקל וסבור שיכול להשהותו לעבות בו מלאכתו או אפילו לשחטו סבור דשרי: **דאם כן ליפלוג בחמץ בפסח.** פ"ה ואנן קי"ל בהגוזל [עצים] (לקמן דף צח:) דלרבנן אומר הרי שלך לפניך דקתני בברייתא גזל חמץ ועבר עליו הפסח שור והחזירו עד שלא נגמר דינו אומר לו הרי שלך לפניך אבל משנגמר דינו לא והאי סברא לרבנן הוא דשמעינן להו וקתני דבחמץ בפסח מודו וקשה לפירושו דסוגיא דהכא איתא נמי התם בהאי שמעתא ומוכח התם דרבה שדחה ואמר דכ"ע אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך מדלא פליגי בחמץ בפסח לא היה יודע אותה ברייתא אלא רבה בר שמואל הביאה ואמר ליה רב חסדא אי משכחת להו לא תימא להו ואור"י דדייק מדלא פליגי בחמץ שלא הייתי יכול לטעות ולהעמיד מחלוקתם במילתא אחריתי: **השתא אתפסתיה לתוראי.** פי' הקונטרס אתפסתיה בידים שמסרו לב"ד לדונו בסקילה ולכך אין יכול לומר לו הרי שלך לפניך לפי שהתפיסו בידים והשתא לפי זה נוכל להעמיד כל הבבא דמתני' בהגוזל קמא (לקמן ד' צו:) כרבנן דרבי יעקב לפי דחוי (א) דרבא ושור היוצא ליסקל דקתני במתני' דהתם דא"ל הרי שלך לפניך כגון שתפסוהו ב"ד מאליהן ומיהו רש"י פי' שם שאין מעמיד כרבנן רק רישא אבל הסיפא דשור היוצא ליסקל דמתניתין לא אתיא כרבנן אלא כר' יעקב דוקא וזה פי' משום שרוצה להעמיד שור היוצא ליסקל דמתניתין בתפיסה בידים ליד ב"ד דומיא דברייתא דהיינו בהתפיסו בידים וקשה לפירושו דאם זה ההיזק לא הוי היזק ניכר אפילו אתפסיה בידים לא יתחייב ואם הוא ניכר אפילו תפסו ב"ד מאליהן למה יפטר וכי לא היה לו לשומרו שלא יבא לידי כך ועוד דאם הוא פטור כשתופסים אותו מאליהן [ה] כשתופסים אותו בידים נמי פטור דסוף סוף אפילו לא היה מתפיסו בידים היו תופסים אותו מאליהן ולא הפסידו בעלים בהתפסתו כלום [ה] ונראה לר"י דבתפסוהו מאליהן נמי חייב דמה שנופל ליד ב"ד חשוב היזק ניכר [ו] וכיון דעל ידי פשיעה נפל ליד ב"ד חייב ולא יכול לומר הרי שלך לפניך כמו בחמץ ועבר עליו הפסח שהוא היזק שאינו ניכר הלכך יכול לומר שם הרי שלך לפניך ור' יעקב לא חשיב היזק ניכר מה שנופל ליד ב"ד וגמרו את דינו כיון שאפילו לא בא לידם היו גומרין את דינו ונמצא שאינו מפסיד ע"י שבא לידם אלא כאילו גמרו דינו שלא בפניו חשיב לפי שגם אז היה נאסר והוי היזק שאין ניכר ולכך יכול לומר לו הרי שלך לפניך כמו בחמץ ועבר עליו הפסח [ז] ואי אהדרתיה לאו נתינת טעם הוא שהיה יכול להצילו ע"י כך שאין תלוי בזה כמו שפ"ה אלא כלומר לא היו גומרין דינו שלא בפניו ועכשיו גרמת שנתפס בידים וגומרין דינו ע"י מה שנפל בידם וכיון שנפסד ע"י מה שנפל בידם חשיב היזק ניכר ולא תוכל לומר הרי שלך לפניך וכן משמע בהניזקין (גיטין ד' נג:) דבהיזק ניכר אין יכול לומר הרי שלך לפניך דפריך ממתני' דגזל מטבע ונפסל כו' ואי אמרת היזק שאין ניכר שמיה היזק פי' משום דחשיב כאילו ניכר אמאי אומר ליה הרי שלך לפניך גזל הוא וממונא מעליא בעי לשלומי כי אין זה ממון שגזל כיון שחשוב כאילו ההיזק ניכר בו שאין לך שינוי גדול מזה אילו היה ניכר [ח] ושור תם דמזיק ברשות שומר אפילו קודם גמר דין אם יחזירנו שומר לבעלים לא יפטר בכך כיון דמזיק ע"י פשיעת שומר ונפל ברשות ניזק להחליט לו מיד לר"ע להשתעבד בו ולרבי ישמעאל לגבות מגופו והוה ליה היזק ניכר שהוא מופסד שנפל ברשות אחרים ולא יכול לומר הרי שלך לפניך כמו שיכול לומר בשור שהרג אפילו לאחר גמר דין לר' יעקב ולרבנן קודם גמר דין ובחמץ לכ"ע [ט]: **אלא** שור בר טענה הוא. ואפילו דרשינן בעלמא כמיתת בעלים כך מיתת השור להך מילתא אין סברא לדורשו: **חוץ** משומר חנם. הוא הדין דהוה מצי למימר כולן פטורין בשמרו שמירה מעולה חוץ משואל דחייב באונסים: **אפילו** כולהו נמי ליפטרו. ושואל גופיה נהי דחייב לשלם דמי שור לבעלים [י] מ"מ כופר אין משלם [יא]:

בחזקת

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ג מהל' גזילה ואבידה הלכה ד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסג סעיף א:

עב ב מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה י סמג עשין סו:

עג ג ד מיי' שם פ"ד הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שנו סעיף ח:

מוסף רש"י

מכור. ולא יסקל, דבעינן מיתה והעמדה בדין שיהא שוין כאחד (לקמן צח:). מוחזר. ופטור שומר (שם). דאמר ליה אי אהדרתיה כו'. בשור שהמית הוא דאמר אין מוחזר משום דאמר ליה האי איסור הנאה לאו איסור דאתי עליה ממילא הוא כגון חמץ בפסח, אלא את קטלתיה בידים שהבאתו לב"ד, דאי הוה גבאי הנא מעריקנא ליה לאגמא כו' (שם).

מסורת הש"ס

א) לקמן עא: נח: [כתובות לד.], ב) [לעיל מד: וש"נ], ג) [עי' תוס' סנהדרין [עט:] ד"ה בשור ותוספות זבחים ע: ד"ה אפי'], ד) [קדושין מו:], ה) נ"ל כשמתפיס,

תורה אור השלם

1. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה השתא וכו' לפי דחוי דרבה ושור:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מכור כו'. דמחיים לא מתסר. עי' זבחים עא ע"א תוד"ה אפילו:

מוסף תוס'

א. כלומר דלהצילו ממיתה אינו מכור. רשב"א. ב. דכמיתת הבעלים כך מיתת השור. רשב"א. ג. ויפסיד הלוקח מעותיו. ר"פ. אבל משנגמר דינו אינו מכור דהוי מקח טעות. רשב"א. ומחזיר לו המוכר מעותיו. ר"פ. ד. כדאמרינן במקדש את אחותו הכל יודעין שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם מתנה. רשב"א. ה. דכוותה אמרינן לעיל [מ ע"ב] סו"ס אי אהדרתיה ניהלך לא מינך הוו שקלי ליה. ר"פ. ו. ד[ע"י] הנפילה ליד ב"ד השור נפסד שמתוך כך ב"ד גומרין את דינו לסקילה כו', הלכך הו"ל היזק הניכר שהפסדו ניכר הוא כיון שהוא מופסד ע"י שנפל ליד האחרים וליד ב"ד דהנפילה ליד האחרים דבר ניכר הוא. ר"פ. ז. ולפו"ד לא בא רבא בהגוזל קמא ליישב כרבנן סוף הבבא דקתני בשור היוצא ליסקל אומר לו הרי שלך לפניך, דאי אפשר להעמידה כמותם כיון שגם בלא התפסה בידים לא יוכל לומר הרי שלך לפניך לרבנן דר"י. תוס' שאנץ בשטמ"ק. ח. וקנאם הגזלן בשינוי וצריך לשלם בממון מעליא ושמין בעין כעין שגזל. תוס' גיטין נג ע"ב ד"ה גוזל. ט. אומר מהרא"ל דצריך ר"י לדקדק זה דלעיל גבי שאלו בחזקת שהוא תם קאמר אי תם הוה מעריקנא ליה ולא קאמר הוה מהדרנא לך, דאינו מוחזר לכו"ע. הר"א מגרמיישא בשיטמ"ק. י. דחייב באונסין. ר"פ. יא. שהרי שמרו שמירה מעולה דלכו"ע פטור. רשב"א.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בחזקת שימור קיימי. אין הפירוש כהיא דפ"ק (ד' טו.) גבי פלוגתא דפלגא נזקא קנסא דבחזקת שימור להסס היינו לחין לריכין שימור אחין דלכו להזיק כמו אן ורגל אבל חזקת שימור להכא היינו שדרך בני אדם לשומרו ואסא עביד להו אחריה פחותה [א] וכ"ת גרס בדר' מאיר בחזקת שימור ובדרבי יהודה לאו בחזקת שימור ולפי הגיר' הכי פירושו מאי טעמא דר' מאיר קסבר אסא שוריס בחזקת שימור אשיבי לבעלים ואסבר רבי יהודה לאו בחזקת שימור אשיבי לבעלים ואין לכך גירסא הוי פירוש חזקת שימור להכא בחזקת שימור דפ"ק ומיהו אין לר"מ אין לר"י אבבי שפיר פלגא נזקא קנסא[ד]: **והא מיבעי ליה ללאו.** [ב] ולאסא כגירסת הספרים דגרסי והא מיבעי ליה לגופיה לגומר לריבוי מאי **לא** פטר ר"י **אלא צד העדאה שבו.** מסבנא לומר כן דאסו משום שנעשה מועד גרע ויפטר אפילו מת"ע[1] בשמירה פחותה ות"ת אמיע לומרא דאין לן למימר בשמירת מקומה עומדת אבל בשאר בעלים טעו שהרי קיימי מאליהם, וא"כ הוי פלגא נזקא קנסא. כ"פ. וכ"כ בתוס'. ה. כך גירסת הקונטרס, ופירשו ללאו, לגופיה, לריבוי אחר ריבוי כדדרשינן, מיהו קשה דלישנא דלאו לא משמע כן, לכך. כ"פ. ו. דצד תמות. כ"פ. ז. דאין סבורא לעשות צד תמות בשמירה עומדת לחצאין. כ"פ. ח. לפי שיש לו כח יותר בשל ימין מבשל שמאל. רשב"ם.

עין משפט נר מצוה

עד א מיי' פ"ו מהל' שכירות הלכה ב סמג עשין פ טוש"ע ח"מ סימן שז סעיף ו:

עה ב טוש"ע ח"מ סי' שלו סעיף ה ועיין מיי' פ"ד מהל' נזקי ממון הלכה י וכסגות וכמ"מ וכל"מ:

עו ג מיי' פ"ו מהלכות נזקי ממון הלכה ו סמג עשין שז טור ש"ע ח"מ שם סעיף ו:

עז ד מיי' שם הלכה ג ועיין בהגות וכמ"מ וכל"מ סמג שם:

מוסף תום'

א. [ז]אין צריכין הבעלים אזהרה שישמרו שוורים שלהם דחזקה כל אחד ואחד שומר שורו. רשב"ם. ב. שנשמרים מאליהם. כ"פ. ג. מאליהם. כ"פ. ד. [ול]ר"י דאמר לאו בחזקת שימור קיימי יש לפרש כר' דהיינו דבעיני הבעלים לא חשיבי בחזקת שימור מאליהם, ולכך דרך הבעלים לשומרם לכל הפחות שמירה פחותה, אבל הבעלים טעו שהרי אמת הוא דבחזקת שימור קיימי מאליהם, וא"כ הוי פלגא נזקא קנסא. כ"פ. וכ"כ בתוס'. ה. כך גירסת הקונטרס, ופירשו ללאו, לגופיה, לריבוי אחר ריבוי כדדרשינן, מיהו קשה דלישנא דלאו לא משמע כן, לכך. כ"פ. ו. דצד תמות. כ"פ. ז. דאין סבורא לעשות צד תמות בשמירה עומדת לחצאין. כ"פ. ח. לפי שיש לו כח יותר בשל ימין מבשל שמאל. רשב"ם.

דאמר [ג] **שוכר כשומר חנם דמי ליתני חוץ משומר חנם והשוכר ואי כר"י דאמר שוכר כנושא שכר דמי ניתני חוץ משומר חנם וכולן במועדין פטורין לענין כופר אמר רב הונא בר חיננא הא מני ר"א היא דאמר אין לו שמירה אלא סבין ולענין שוכר סבר לה כר"י דאמר שוכר כנושא שכר דמי אביי אמר לעולם כר' מאיר וכדמחליף רבה בר אבוה ותני [ד] שוכר כיצד משלם ר"מ אומר [א] כשומר שכר רבי יהודה אומר כשומר חנם א"ר אלעזר מסר שורו לשומר חנם הזיק חייב הוזק פטור אמרי היכי דמי אי דקביל עליה שמירת נזקין אפילו הוזק נמי ליחייב ואי דלא קביל עליה שמירת נזקין אפילו הזיק נמי ליפטר אמר רבא לעולם שקיבל עליו שמירת נזקין והכא במאי עסקינן [ה] כגון שהכיר בו שהוא נגחן ופתמא דמילתא דלא אזיל איהו ומזיק אחריני קביל עליה דאתי אחריני ומזקי ליה לדידיה לא אסיק אדעתיה: **מתני'** [ו] קשרו בעליו במוסרה ונעל בפניו כראוי ויצא והזיק אחד תם ואחד מועד חייב דברי ר"מ [ז] רבי יהודה אומר [ח] תם חייב ומועד פטור **שנאמר** [ו] **ולא ישמרנו בעליו ושמור הוא זה ר"א אומר אין לו שמירה אלא סבין: גמ'** מאי טעמא דר"מ דקסבר [ט] סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי ואמר רחמנא תם ניחייב דניבעי ליה שמירה פחותה הדר אמר רחמנא ולא ישמרנו גבי מועד דנבעי ליה שמירה מעולה ויליף [י] נגיחה לתם נגיחה למועד ר"י סבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי אמר רחמנא תם נשלם דניבעי ליה שמירה מעולה הדר אמר ולא ישמרנו גבי מועד דנעביד ליה שמירה מעולה [יא] הוי ריבוי אחר ריבוי ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט מיעט הכתוב לשמירה מעולה וכי תימא נגיחה לתם נגיחה למועד הא מיעט רחמנא ולא ישמרנו לזה ולא לאחר והא מיבעי ליה ללאו אם כן נכתוב רחמנא ולא ישמור מאי ולא ישמרנו לזה ולא לאחר תניא ר"א בן יעקב אומר אחד תם ואחד מועד ששמרו שמירה פחותה פטור מאי טעמא סבר לה כר"י דאמר מועד בשמירה פחותה סגי ליה ויליף נגיחה לתם ונגיחה למועד אמר רב אדא בר אהבה לא פטר ר"י אלא צד העדאה שבו אבל [יב] צד תמות במקומה עומדת אמר רב [יג] מועד לקרן ימין אינו מועד לקרן שמאל אמרי אליבא דמאן אי אליבא דר"מ האמר אחד תם ואחד מועד שמירה מעולה בעי אי אליבא דרבי יהודה מאי אריא קרן שמאל אפילו בימין נמי אית ביה צד תמות ואית ביה צד מועדת אמרי לעולם כרבי יהודה ולא סבירא ליה דרב אדא בר אהבה והכי קאמר כי האי גוונא הוא דמשכחת ביה צד תמות ומועדת אבל

דאמר שוכר כשומר חנם דמי. בגמ' מציעא בהשואל (ד' נה:) ומתני מון משומר חנם והשוכר: **ואי כר"י.** היכי דאמרו שמירה פחותה ממאי מסלמים כופר אמר ר"י מועד אגי ליה בשמירה פחותה: **ר"ת היא דאמר.** במתניתין [להלן] אין לו שמירה למועד אלא שכיר ואפילו שמירה מעולה וכ"ש אמי דאמר שמירה פחותה נעריה ומשום הכי מסלמין כופר ולענין דמי שור נמי מייתין דעליהן לשומרו שמירה מעולה דומיא דשומר חנם. ודאנטריה שמירה מעולה לא מצי מוקים לה אפילו לר"ת אמר לענין כופר מייתין לה אגי ליה בשמירה מעולה לענין דמי שור לבעלים פטורין דהא נעריהו ומאי הוה להו למיעבד: **ופשמה דמילתא.** שור נגחן כי מקבל אינים נעריהם עליה למה שהוא מוחזק מקבל עליה אלא אגי ליה אחריני אבל אלא אגי ליה לזקוף אחריני לא מסיק אדעתייהו שהרי אין שור מתיצב לנגדו מפחדו: **מתני' ונעל בפניו כראוי.** היינו שמירה פחותה אלא שיכולה לעמוד בדוחק מצויה לקמן בהכותם (לף נה.): **ולא ישמרנו בעליו.** במועד כתיב מיעט הכתוב לשמירה מועטת דמפקרא בגמרא: **אין לו שמירה.** למועד: **אלא סבין.** ואפילו שמרו שמירה מעולה והפיל הכותל ויצא חייב. ושלם מחלוקת בדבר לר"מ בשמירה פחותה חייב ובמעולה פטור ולר"י בפחותה נמי פטור ולר"ת במעולה נמי חייב: **גמ' ולא בחזקת שימור קיימי.** לאו בחזקת שימור קיימי אלא משום דאין לו שמירה מעולה: **מסם שוורים בחזקת שימור קיימי.** אין לך מסם משמר שורו כלל אלא מניחו ויוצא בחוגרן, הסתם היכיר ליה לגבלא לא הוי שומר (שם). **שוכר כיצד משלם.** דשומר חנם ושומר שכר ושואל כתיבי, שוכר לא כתיב ומהו דין מיהו לענין נגיחה ופגיחה, פטור אי חייב (שם). קשרו בעליו. לשור (לקמן נה:). **תם חייב.** דלא אגי ליה בפחותה (שם). **סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי.** ברגילין בנגיחה ופגיחה אבל בשאר שמירה (לעיל סו.) אם לא יעמדום בעלים שלא יזקו אינם בחזקת משתמרים מלליהם אפילו נחלו דלמא מזקין, שלא מזקין אפילו נחלו מורמים להלכך על מרייהו למיל לגמוריהו (כתובות מא.).

תורה אור השלם

1. אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעָלָיו שִׁלֵּם יְשַׁלֵּם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהַמֵּת יִהְיֶה לוֹ:
שמות כא לו

גליון הש"ס

תום' ד"ה לא פשר כו' דבירן דאייעד לאו קנבא הוא. וכ"כ רש"י לעיל נט ע"ש ד"ה שור של חכם ותוס' שם ד"ה אין מעמידין ולעיל מ ע"ש תוס' ד"ה ולימא ליה:

מוסף רש"י

דאמר שוכר כשומר חנם דמי. דקא יהיב אגר מגלסתו ואינו נוטל שכר על שמירתו (ב"מ פ:). דאמר שוכר כנושא שכר דמי. דהואיל ולהנאתו הוא מגלח, אע"פ שנותן שכר פעולתו שומר שכר הוא, אי לא יהיב שכר הוי שואל ומיהא בחוגרן, הסתם היכיר ליה לגבלא לא הוי שואל והוי שומר שכר (שם). **שוכר כיצד משלם.** דשומר חנם ושומר שכר ושואל כתיבי, שוכר לא כתיב ומהו דין מיהו לענין נגיחה ופגיחה, פטור אי חייב (שם). קשרו בעליו. לשור (לקמן נה:). **תם חייב.** דלא אגי ליה בפחותה (שם). **סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי.** ברגילין בנגיחה ופגיחה אבל בשאר שמירה (לעיל סו.) אם לא יעמדום בעלים שלא יזקו אינם בחזקת משתמרים מלליהם אפילו נחלו דלמא מזקין, שלא מזקין אפילו נחלו מורמים להלכך על מרייהו למיל לגמוריהו (כתובות מא.).

מסורת הש"ס

ג) [לקמן מ:: וש"נ], ד) ב"מ פ: כ. לה: [לקמן נה: נט: ועי' בתוס' שבת נב. ד"ה קסבר], ה) נעיל לד.:, ו) [נעיל סו.], ז) [נעיל מד.], ח) [סנהדרין כג.], ט) [נעיל יח. לט.:], י) [נעיל יח.], יא) [נעיל לט.],

אבל מועד לגמרי לא משכחת ביה צד תמות כלל: ר"א אומר אין לו שמירה אלא סכין (כו'): אמר רבה מאי טעמא דר"א דאמר קרא [1] ולא ישמרנו שוב אין לו שמירה לזה א"ל אביי אלא מעתה דכתיב [2] ולא יכסנו נמי שוב אין לו כיסוי לזה וכי תימא הכי נמי והתנן [א] כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור אלא אמר אביי היינו טעמיה דר"א כדתניא [ב] ר' נתן אומר מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו שנאמר [3] ולא תשים דמים בביתך:

הדרן עלך שור שנגח ארבעה וחמשה

שור [ג] שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד וכן פרה שנגחה את השור ונמצא ולדה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה משתלם חצי נזק מן הפרה ורביע נזק מן הולד: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס [ד] דאמר ממון המוטל בספק חולקין אבל חכמים אומרים [ה] זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה למה לי למימר זה כלל גדול בדין אצטריך דאפילו [ו] ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המוציא מחבירו עליו הראיה אי נמי לכי הא דאתמר [ט] המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן רב אמר הרי זה מקח טעות ושמואל אמר [ג] יכול שיאמר לו לשחיטה מכרתיו לך אמאי וניחזי אי גברא דזבין לרדיא אי גברא דזבין לנכסתא לא צריכא [י] בגברא דזבין להא ולהא וניחזי אי דמי רדיא לרדיא אי דמי נכסתא לנכסתא [ה] לא צריכא דאוקיר בישרא וקאי בדמי רדיא אמרי ואי

רש"י

אבל מועד לגמרי לא משכחת לה לצד תמות כלל. דליחייב חצי נזק: **שלא יגדל אדם כו'.** הכי נמי האי לא ישמרנו לא יקיימנו הוא:

הדרן עלך שור שנגח ארבעה וחמשה

שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה. ומת: **ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה.** ולא מת מחמת הנגיחה: **אם משנגחה.** ומחמת הנגיחה הפילתו: **ורביע נזק.** דתם חייב חצי נזק והאי ולד מוטל בספק הוא וחולקין: **וכן פרה שנגחה כו'.** מפרש בגמ' [ע"ב]: **גמ' אי נמי לכי הא.** דיכול לומר לשחיטה מכרתיו לך ואף על גב דאיכא למימר זיל בתר רובא ורובא לרדיא קזבני והוי מקח טעות אשמעינן מתניתין דהואיל ונקיט מוכר דמי הוה ליה אידך מוציא מחבירו ועליו הראיה: **לנכסתא.** לשחיטה: **דמי רדיא.** יקרין: בעל

תוספות

אלא טעמא דר"א כדתניא. [א] תימה מהאי טעמא נמי לא תסגי בור בכסוי משום דרבי נתן וי"ל דבור אית ליה תקנתא טפי כשמכסהו כראוי משור נגחן ועי"ל דמעיקרא ודאי ס"ד דר"א לענין תשלומין קאמר [ב] אבל השתא דמסקינן טעמא כדר' נתן לאו לענין תשלומין איירי אלא לגבי איסור בעלמא דאסור לקיימו ואיכא למימר דגבי בור נמי איכא אבל מודה שאם שמרו שמירה מעולה והזיק פטור [ג] מיהו בשמירה פחותה ודאי לא סגיא [ד] מדאוסר לקיימו ולהכי אמר לעיל (דף מה:) הא מני ר"א היא:

הדרן עלך שור שנגח ד' וה'

שור שנגח את הפרה. זו דברי סומכוס. תימה דבפרק השואל (ב"מ דף ק. ושם ז) משמע דלא אמר סומכוס יחלוקו אלא בעומד באגם [ה] גבי המחליף פרה בחמור דפריך בגמרא אמאי יחלוקו ונחזי ברשות דמאן קיימא אמר שמואל בעומדת באגם ופריך ונוקמה בחזקת מרא קמא הא מני סומכוס היא מדלא אמר אלא משמע דלא הדר ביה משנויא קמא [ו] והך [ז] דהכא איכא לאוקמי בעומדת באגם [ח] לר"ע דאמר יוחלט השור [ט] אבל לר' ישמעאל דמלי לסלק ליה בזוזי לא תתייצב [י] אך מההיא דהמניח (לעיל דף לה:) קשה דדייק זאת אומרת חלוקים עליו חביריו על סומכוס דמשמע התם דאפילו בברי וברי קאמר סומכוס דחולקין ואפילו עומד בביתו מדלא אוקי מתניתין בעומד בביתו או כרבי ישמעאל דאמר ב"ח הוא ומצי לסלוקי' בזוזי ותיתי אפילו כסומכוס:

דאפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא. וא"ת [יא] והא [יב] מחויב שבועה ואין יכול לישבע הוא שזה מודה במקצת בנזק הפרה ובנזק הולד אומר איני יודע ומתוך שאין יכול לישבע משלם כדאמר רבא בפרק השואל (ב"מ דף לח. ושם) ומיהו שמואל לית ליה האי סברא בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) ס ועוד י"ל דלמ"ד פלגא נזקא קנסא לא יהא מחויב שבועה גדולה מהודאת עצמו דמודה בקנס פטור [יג] [א] ועוד אומר ר"י דלא דמי כלל דהא טעמא דמחויב שבועה ואין יכול לישבע משלם מפרש בפרק כל הנשבעין (שם) משום דכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים ומפרש התם כגון שאמר ליה מנה לאבא ביד אביך ואמר ליה חמשים ידענא וחמשים לא ידענא דבאבוה כה"ג מיחייב ועל כרחך צריך ליתן טעם למה באב חייב וביורשים פטור דבלא טעמא אין לומר כדאמר התם אי דאמר ליה נ' אית ליה ונ' לית ליה מה לי הוא מה לי אבוה אלא היינו טעמא דבאב חייב לא ידענא דהיה לו לידע אם חייב לו מנה אם לאו [יד] אבל יורשיו לא היה להם לידע במילי דאבוהון ומהאי טעמא אית ליה נמי למיפטר בשמעתין שאין לו לידע דבר זה אם משנגחה ילדה או קודם [טו] וא"ת דהכא משמע דלית ליה לרב יהודה ברי עדיף ולקמן בפרק בתרא (דף קיח.) ובהשואל (ב"מ דף לז: ושם ט) אמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב יהודה ורב הונא מחייבי דברי עדיף ואין לתרץ דהכא משמיה דשמואל קאמר דהא בספ"ק דכתובות (דף יב: ושם י) בעי למימר הא דרב יהודה ורב הונא דשמואל היא ולפי אותה סברא תקשה דשמואל אדשמואל וי"ל כדפרישית לעיל דהתם ברי שלו טוב שיודע שיכחישנו אם הוא משקר [טז] וגם אותו יש לו לידע אם חייב לו אם לאו הלכך מדטעין שמא מוכחא מלתא דברי דהאי אמת הוא [יז] וברי עדיף אבל הכא מה שטוען ברי לפי שיודע שזה לא היה בשעת נגיחה וזה טוען שמא טוב שאין לו לידע משו"ה אין ברי עדיף ובספ"ק דכתובות (שם) דבעי למימר הא דרב הונא ורב יהודה דשמואל היא ולא מסיק אדעתיה הא דדחי התם במסקנא היה יכול להקשות התם דשמואל אדשמואל דהתם פסיק שמואל כר"ג דאמר נאמנת בההיא דמשארסתני נאנסתי אע"ג דהתם אין לבעל לידע מתי נאנסת [יח] והכא בשמעתין מודה שמואל דלא אמר ברי עדיף במקום שהברי גרוע אלא שבכמה מקומות יכול לומר וליטעמיך ולא קאמר [יט] וההיא דהבית והעלייה (ב"מ דף קטז: ושם כ) דהיה אחד מכיר מקצת אבניו נוטלן ואמר [בגמ'] דאידך קאמר איני יודע ופריך לימא תיהוי תיובתא דר"נ ומשמע דלרב יהודה ניחא [כ] התם י"ל דרגילות הוא שכל אחד מכיר מקצת אבניו [כא] וכן מוכח דמוקי לה כגון שיש עסק שבועה ביניהם [כב] ואם לא היה לו להכיר אבניו לא הייתי אומר מתוך שאין יכול לישבע משלם כדפרישית לעיל [כג] וההיא דתנן ביש נוחלין (ב"ב דף קלד. ושם קלה) [כד] זה אחי אין נאמן ויטול עמו בחלקו ומוקי בגמ' דאמרי איניך אין אנו יודעין ודייק זאת אומרת מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור אע"ג [כה] דברי גרוע הוא שאין להם לאחין לידע אם הוא אחיהם דמה יודעים בהוויתו שבא ממדינת הים התם בלאו הכי דחי שפיר ואין חושש לומר וליטעמיך ועוד י"ל דהתם מצי למימר דהכי קאמר זאת אומרת מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור היכא דהוי ברי גרוע והשמא טוב כעין ההיא דמתני' דהתם:

המוציא מחבירו עליו הראיה. משמע מהכא דאין הלכה כסומכוס מדלא ס"ל שמואל כוותיה [כו] ובשמעתין דכל דאלים גבר בפרק חזקת הבתים (ב"ב דף לה. ושם ט) יש להאריך בזה: **ונחזי אי דמי רדיא לרדיא.** פי' הרר"י בר מרדכי דהכא אפי' כרבנן דאמרי בהמוכר את הספינה (שם דף עז:) מכר הצמד לא מכר הבקר ולית להו הדמים מודיעים הכא מודו דהני מילי גבי צמד דאיכא רובא וחזקה דרובא קרו לצמד צמד ולבקר בקר וגם הוא מוחזק [כז] ואפילו לפי הספרים דלא גרסי רובא [כח] מ"מ לא אתיא דמים לאודייהו ומפקי מחזקה אבל הכא רובא לרדיא זבני [כט] ואיכא חזקה כנגד אותו הרוב שהמוכר מוחזק אמרינן הדמים מודיעים לסייע או לרוב או לחזקה ורשב"ם פירש בהמוכר פירות (שם דף צג. ושם מ) בענין אחר:

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פי"ג מהל' נזקי ממון הל' ג ג והלכה ו סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סימן שלט סעיף ג ג וסימן ת סעיף א:

ב ג ד ה מיי' פט"ז מהלכות מכירה הל' ה סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רלב סעי' כג:

רבינו חננאל

פרק חמישי - שור שנגח את הפרה אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין, המוציא מחבירו עליו הראיה. פר"ח דקיי"ל כחכמים ואע"ג דאמר רבה בר אבוה בפרק השואל את הפרה אין אומר סומכוס אפילו ברי וברי שינויא הוא ודחויה היא דקיי"ל כחכמים. איתמר המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן. קיי"ל הלכתא כשמואל בדיני. וכן פר"ח זצ"ל דהלכתא כשמואל.

מוסף רש"י

כסהו כראוי. ועבר עליו השור או חמור ונפל ומת (לקמן נב.).

הדרן עלך שור שנגח דו"ה

ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע. לב"ד, ולא עדים יודעין אבל הם יודעין, דלא קתני ואינו יודע, והכי אמרינן בשנים אוחזין (ג:) ולרבה בר רב הונא דאמר אמר סומכוס אפילו ברי וברי כו' (רשב"ם ב"ב צג.). **אם עד שלא נגחה.** השור, ילדה. ופטור בעל השור (שם). **משלם.** בעל השור, חצי נזק לפרה. דשור תם משלם חצי נזק, ורביע נזק לולד. משום דחצי נזק דולד הוי ממון המוטל בספק וחולקין (שם). **ונמצא נגחן.** שהיה נגחן קודם מכירה ואין ראוי אלא לשחיטה (שם צב.). **מקח טעות.** כיין ונמצא חומץ והדרי זוזי כדמפרש טעמא לקמיה דרובא לרדיא זבני (שם). **יכול שיאמר לו כו'.** דבממונא לא אזלינן בתר רובא אלא אחר טענה טובה (שם). **לשחיטה מכרתיו לך.** דהא איכא דזבין לשחיטה, ורובא לאו כלום הוא והוה ליה כי פלגא ופלגא והמוציא מחבירו עליו הראיה, ואפילו לסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין, וקיי"ל כוותיה, דהתם לן תנא כוותיה, הני מילי כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע לב"ד היאך היה המעשה אם ילדה קודם נגיחה או אחר כך, ואפילו טוען חד מנייהו טענת ברי ואידך טוען שמא, וכמו סבא ויבם בנכסי ספק בפרק החולץ (לז.) דקיי"ל חולקין משום דאין ידוע אם בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון וכגו זקנו או בן של יבם הוא, אבל הכא שאנו יודעין היאך היה

מסורת הש"ס

א) לקמן נב., ב) לעיל טו: [כתובות מא:], ג) ב"ב לג., ד) לעיל לה: ב"מ ג: לח: ק. [ב"ב קמא.], ה) ב"ב לב., ו) [מתניתא. רש"ל], ז) [ד"ה הא], ח) [ד"ה מתוך], ט) [ד"ה רב הונא], י) [ד"ה רב הונא], כ) [ד"ה לימא], ל) [ד"ה ומאי], מ) [ד"ה ולחזי],

תורה אור השלם

1. אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ בְּעָלָיו שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהַמֵּת יִהְיֶה לּוֹ: שמות כא לו

2. וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֹּר וְלֹא יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שּׁוֹר אוֹ חֲמוֹר: שמות כא לג

3. כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ: דברים כב ח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דאפילו וכו' ועי"ל דלמ"ד פלגא נזקא קנסא. עיין לעיל דף מא ע"ב תוספות ד"ה מודה:

הגהות הגר"א

[א] תום' ד"ה דאפילו כו' ועוד אר"י כו'. נ"ב וכ"כ הרא"ש והרא"ש ספ"ו וש"פ. אבל הרמב"ם חולק:

מוסף תוס'

א. לכאורה ה"ק דכיון דאסור לקיימו לא סגי ליה שום שמירת בעלים אפי' שמירה מעולה. ר"פ. ב. ולומר שאפי' עשה לו שמירה מעולה חייב בתשלומין, והיינו דאקשינן עליה מתשלומי הבור. רשב"א. ג. מן התשלומין אלא שאסרו להשהותו משום מידת חסידות. רשב"א. ד. להפטר. ר"פ. ה. שאין מוחזק לא זה ולא זה, אבל היכא דמוחזק מודה סומכוס דעל אידך להביא ראיה. תוס' ב"מ ק ע"ב ד"ה הא מני. ו. ממאי דאוקימנא למתניתין בעומדת באגם, ואפ"ה סומכוס היא ולא רבנן. או"ז. ז. מתניתין. נמוק"י. ח. ואע"פ שקראוהו מוציא לדברי חכמים, היינו משום דבעלים הוו כמוחזקין, ומחזיקין אותו בחזקתן, וכדאמרינן [בב"מ] ונוקמיה בחזקת מרא קמא. רשב"א. ט. [ד]כי קאי באגם הוי כשור של שותפין. רשב"א. י. דכי קאי באגם מאי הוי, כל היכא דאיתיה ברשות מריה הוא. רשב"א. יא. ואמאי על הניזק להביא ראיה. או"ז. יב. מזיק. או"ז. יג. [ד]באומר איני יודע לא קרי ליה מחייב לישבע ואינו יכול לישבע ומשלם שהרי זה אינו מחויב לישבע כמו שאמרנו. [ד]אע"ג דע"א קם לשבועה כשכפר, מסתברא דהכא [בקנס] אפילו כשכפר אינו בא לידי שבועה דאין שבועת ע"א בכפירה בעלמא אלא במקום שאם הודה מתחייב על פיו, שאין השבועה אלא כדי שיודה, וכאן אלו הודה פטור דאינו משלם קנס ע"פ עצמו. וכן נ"ל באומר איני יודע. רשב"א לעיל מא ע"ב. ועי' או"ח רע"א תניינא סי' נו ד"ה וזה היה נראה. יד. ופשע דלא ידע, לכך משלם. מרדכי. טו. דלא הוה בשעת מעשה. מרדכי. טז. דאם לא הלוהו לא היה מעיז פניו לומר מנה לי בידך, שהרי הלוה יודע שלא הלוה ממנו כלום. תוס' ב"ב קלה ע"א ד"ה אבל. יז. והשמא גרוע, דנראין הדברים דמה שאומר אינו יודע דחויי קא מדחי ליה נפשיה. תר"ת ור"א. יח. [ב]ברי דידיה רע ושמא שלו טוב. תוס' ב"מ לז ע"ב ד"ה רב הונא. יט. ומיהו למסקנא לא קשיא מידי דהא אוקימנא טעמא דשמואל התם משום מיגו. רשב"א. כ. והשתא הא לר"י נמי הוי תיובתא, דמודה התם דפטור דהוי ברי גרוע משום דאידך אינו יודע אם הוא שלו לפי שהרבה אבנים דומות זו לזו. תוס' ב"ב שם. כא. אפי' אין בהם סימן. תוס' ב"מ שם. כב. מתוך שאינו יכול לישבע משלם. תוס' ב"מ שם. כג. ביורשים, דלא אמרינן בהו מתוך שאיל"מ משום דלא הוי להו לידע. תוס' ב"מ שם. כד. האומר. תוס' ב"ב שם. כה. [ד]התם מודו כו"ע דפטור. תוס' ב"מ שם. כו. [מדק]אמר שמואל זו דברי סומכוס וכו', משמע זו ולא ס"ל, ועוד דקאמרינן (התם) אי נמי זה כלל גדול בדין הוא לכי הא דהמוכר שור לחבירו ונמצא נגחן כו' משמע זה כלל גדול אפי' במוכר שור לחבירו אמרינן דהמוציא מחבירו עליו הראיה כ"ש בפלוגתא דסומכוס ורבנן דסבר שמואל המע"ה. תוס' ב"ב לב ע"ב ד"ה ומאי שנא. כז. ולהכי אין הדמים ראיה להכחיש רוב וחזקה. תוס' ב"ב לג ע"א ד"ה וליחזי. כח. דגרסי דאיכא דקרו לצמד צמד כו' ולא גרסי רובא. תוס' ב"ב שם. כט. מסייע ללוקח. נמוק"י.

המעשה, הרי זה מכרן לזה סתם ונתגלה הדבר שהיה נגחן קודם לכן, הכא מודה סומכוס דלא הוה ממון המוטל בספק אלא אזלינן בתר ההוא שטוען יפה, דכיון דרובא לא כלום הוא לא היה לו למוכר לפרש אלא הלוקח הוא ליה למימר לרדיא קבעינא ליה, ומדלא פירש הפסיד, ולא דמי ליין ונמצא חומץ, דהתם יין קתבע מיניה דמוכר (רשב"ם שם). **וניחזי אי גברא כו'.** כלומר היכי דמי דפליגי רב ושמואל, ליחזי אי האי גברא עובד אדמה הוא ולא קנה שוורים לחרישה, וכגון שהיו מכירין זה את זה, ודאי לרדיא זבין, ואפילו לשמואל ליהוי מקח טעות, דהא זה הרי כאילו פירש לו מכור לי שור לחרישה (שם). **דזבין לנכסתא.** כגון טבח שאינו עובד אדמה (שם). **ולהא.** כגון טבח ועובד אדמה (שם). **וניחזי אי דמי רדיא לרדיא.** כיון דהאי גברא עביד דזבין להא ולהא לילך אחר הדמים ונימא הדמים מודיעים, דשור לרדיא קונין בעשרים דינרים ולשחיטה בי' דינרים יהב ליה דהיינו כ' דינר הדמים מודיעים דלרדיא זבין והרי זה מקח טעות, כמוכר יין ונמצא חומץ, דיכול לומר לשחיטה מכרתיו הא ודאי לרדיא זבין, דהא אפילו לשחיטה זבין כיון דדמי רדיא קביל בטל, דנתאנה יתר משתות, דהא לא חזיא לרדיא, שהרי נמצא נגחן ואינו שוה אלא י' דינרים לשחיטה יהב ליה ודאי דלנכסתא זבין (שם, עי"ש בארוכה). **דאוקיר בישרא.** וליכא דמים מודיעין, ואיכא דגרס דזל רדיא וקם כי בישרא, והיינו הך (שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות